22 ВЕРАСНЯ 1999г. СЕРАДА

НАВІНЫ

№108 (639) WWW.SVABODA.COM КОШТ СВАБОДНЫ

ДОМАШНЯЯ ЭКОНОМИКА

стр.3

РЭХА СКАНДАЛУ

«Власти в ответе за безопасность Гончара»

Егор **ИВАНОВ**

Посол США в Чешской республике Джон Шэттак выступил 20 сентября с открытым заявлением на конференции ОБСЕ в Вене. Господин Шэттак в своем выступлении уделил особенное внимание ситуации в Беларуси, в частности, исчезновению вице-спикера ВС Виктора Гончара. Ниже приведен отрывок из речи посла, в котором он информирует ОБСЕ о реальном положении дел в Беларуси.

«Господин Председатель, я хотел бы уделить внимание одной конкретной ситуации с правами человека. Я имею в виду ситуацию в Беларуси и проблемы, с которыми сталкивается ОБСЕ, пытаясь привить Лукашенко элементарное уважение к правам человека.

За последний год критика действий Лукашенко стала крайне небезопасным занятием в Беларуси. Так, по-прежнему остается в тюрьме Михаил Чигирь, против которого выдвинуто явно надуманное обвинение. Бывший глава Национального банка Тамара Винникова «исчезла» во время нахождения под домашним арестом. Бывший министр внутренних дел генерал Захаренко без вести пропал в тот момент, когда его критика политики правительства стала особенно ярко выраженной.

В минувший четверг исчез и.о. главы легитимного парламента Виктор Гончар — за три дня до того, как Верховный Совет 13-го созыва должен был вынести на голосование вопрос о своем участии в переговорах власти и оппозиции, инициатором которых является ОБСЕ.

Эти факты вызывают растущую обеспокоенность, так как отражают стремление государства-члена ОБСЕ любым способом не допустить критики в свой адрес. Мы не знаем, что произошло с господином Гончаром на самом деле. Однако мы считаем правительство Беларуси ответственным за его безопасность. Невозможно даже представить, чтобы белорусские власти не знали его местонахождение или того, что с ним случилось в действительности. Мы ждем от властей быстрого и тщательного расследования и надеемся получить результаты не позднее, чем на той неделе, до завершения настоящей конференции».

С использованием материалов пресс-центра Хартии'97

Game over*

Диалог по-белорусски

Николай **ХАЛЕЗИН**

События последней недели повергли в уныние тех граждан Беларуси, которые сохраняли надежду на благополучное продолжение диалога между властью и оппозицией. Александр Лукашенко практически не оставил шансов стране для мирного разрешения противостояния. Как говорится: игра окончена.

Белорусский тетрис

С самого начала переговорного процесса мало кто верил в его успех. Пессимизм был связан отнюдь не с неверием в то, что оппозиция может идти на компромиссы, — просто наши граждане слишком хорошо изучили за пять лет Александра Лукашенко.

Наметившиеся переговоры под эгидой ОБСЕ, вместо гражданского мира и поиска согласия, принесли в страну напряженность и беспрецедентные акции власти по запугиванию населения. **На сегодняшний день ситуация с правами человека в Беларуси стала хуже, чем была до начала переговорного процесса.**

Александр Лукашенко, воспользовавшись тем, что в соседней России идет война, запретил проведение массовых акций, пренебрегая своим же обещанием, данным Подкомиссии ООН по защите прав человека в августе этого года. Напомню, что в документе, подписанном представителями власти, говорилось о том, что официальный Минск, помимо других обещаний, берет на себя обязательства по «обеспечению свободы собраний и права на мирные демонстрации». Вместо этого власти выделили белорусским гражданам «резервацию» на площади Бангалор для проведения там митингов.

При этом Александр Лукашенко продемонстрировал, как он любит тот самый народ, чьим именем прикрывает все свои действия. Оглашая свое решение о выделении места для массовых собраний в городе Минске, он заявил, что там будет собираться «оппозиция и прочее отребье». 30 сентября на площадь Бангалор придут рабочие. За кого Лукашенко их принимает? За «оппозицию» или за «отребье»?

Совершенно негативно переговорный процесс отразился на негосударственных средствах массовой информации. В шесть независимых газет заявились представители налоговых органов и начали традиционные атаки на бухгалтерии. Количество проверок различными органами газет за последние пять лет превысило все мыслимые пределы.

Doom

Сегодня Александр Лукашенко чувствует себя героем компьютерной игры Doom, который ходит по темным подвалам и отстреливает по очереди своих врагов. В объектив его прицела поочередно попадают оппозиционные политики, представители вертикали, независимые журналисты... Только вот в самом последнем эпизоде игры противостоять ему будет такой противник, по сравнению с которым наш герой будет выглядеть маленьким и жалким.

Именно так сейчас выглядит Александр Лукашенко в противостоянии с Западом. Страны Евросоюза и США дали белорусскому лидеру последний шанс в виде переговорного процесса под эгидой ОБСЕ. Лукашенко не смог им воспользоваться, и теперь только самый отчаянный оптимист может поверить в светлое будущее этого политика. В политике, как и в бизнесе, процветают люди, которые умеют держать слово. Лукашенко слова не держит.

В том же документе, содержащем обещания белорусских властей Подкомиссии ООН, гарантируется «равный доступ к контролируемым государством СМИ, отсутствие цензуры газет и журналов». Как в этом контексте рассматривать расправу, которую учинили над нашей газетой Лукашенко и Совет безопасности? Ведь очевидно, что под предлогом придуманой дискредитации госсекретаря Совбеза, власти хотят закрыть авторитетное издание, имеющее позицию, отличную от позиции режима. В бесперспективности данного проекта Александра Лукашенко не убеждает даже тот факт, что ни один руководитель государства, уничтожающий свободу слова, не заканчивал свою карьеру без «приключений». Приключения, безусловно, у каждого авторитарного политика свои: у Пиночета — одни, у Чаушеску — другие. ▶

Окончание на стр.3

* — *игра окончена (англ.)*

24 сентября в пятницу около мини-рынка «Серебрянка» (пр.Рокосовского) с 18 до 20 часов пройдет санкционированный пикет с участием журналистов газеты НАВІНЫ

ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ

■ **Суд над газетай НАВІНЫ па іску Дзяржсакратара Савета бяспекі Віктара Шэймана ў тэрміновым парадку быў прызначаны на гэтую пятніцу, 24 верасня. Ён пачнецца ў 10.00 у судзе Маскоўскага раёна г.Мінска.**

■ **Заработал веб-сайт газеты НАВІНЫ.** Полная интернет-версия нашей газеты стала доступна с 21 сентября. Ее появление вызвало настоящий ажиотаж среди пользователей Сети. Во вторник к 12 часам дня количество оригинальных посещений перевалило за 150, что является очень солидным показателем для белорусского ресурса. В «Гостевой книге» сайта сразу появились приветственные записи: «Ну, вось і дачакаліся! З чарговым нараджэннем! Выдатны выгляд і, безумоўна, змест!», «А сайт і сапраўды цудоўны !!! Не памылюся, калі скажу, што ён найлепшы сярод існуючых беларускіх газет. Так трымаць!» Посетители Интернета могут читать газету на несколько часов раньше, чем читатели печатного варианта – уже вечером в понедельник, вторник и четверг. Мы ждем вас по адресу **http://www.svaboda.com**

■ **Учора на адкрыццё новай веткі газаправода «Ямал — Заходняя Еўропа» у Беларусь прыязджаў кіраўнік «Газпрома» Рэм Вяхіраў.** Ён меў сустрэчу з Аляксандрам Лукашэнкам, які зноў узнімаў пытанне аб пагашэнні запазычанасці Беларусі за газ. Каб падсаладзіць горкія перамовы, А.Лукашэнка падпісаў указ аб узнагароджанні расійскага «газавага караля» ордэнам Гонару.

наша свабода

НАДВОР'Е

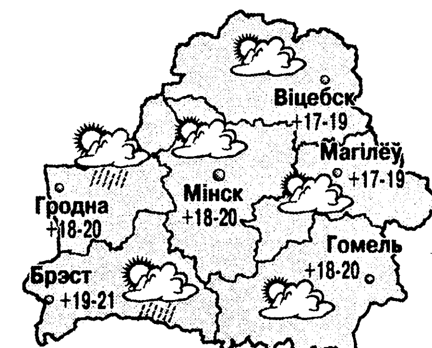

22 верасня па краіне чакаецца пераменная воблачнасць, у заходніх і цэнтральных раёнах дажджы, вецер паўднёва-ўсходні, умераны. **23** і **24 верасня** чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, на большай частцы тэрыторыі дажджы, вецер паўднёва-заходні, 6–11 м/сек. Тэмпература паветра ўначы — 9–14, удзень — 17–22, па поўдні — да 24 градусаў.

Курс наяўнага долара на «чорным рынку»

495 000

СЕРАДА

З АЛЯКСАНДРАМ ДУБРАВІНЫМ

«Не абіджайся, дуся!»

Улада зноў пакрыўдзілася на незалежных журналістаў. Уладзе не падабаецца той партрэт, які яны кожны дзень малююць з яе неўтаймаванай натуры. Самае цікавае, што гэты партрэт не падабаецца і самім журналістам. Яны таксама не супраць, каб малявалася нешта больш чалавечнае, прыстойнае і законнае. Але ж, дзе яго ўзяць? Глянеш навокал – слоў не хапае. Выбіраеш са слоўнікам. На кожны сказ рыхтуеш даведку. Перапраўраеш. Удакладняеш. Каб нешта ад сябе проста так дадаць? Ратуй Божа! Перакусяць папалам. Прышыюць «аскарбленіе», абальюць брудам, зацягаюць па судах, адбяруць маёмасць і здароўе. Таму ўсё тое, што атрымліваецца пасля такой унутранай цэнзуры, ёсць найдакладнейшы, гуманны, інтэлігентны, максімальна набліжаны да рэчаіснасці партрэт цяперашняй нашай улады. Яго нельга палепшыць без страты аб'ектыўнасці.

Калі журналісты пішуць праўду, а праўда непрыгожая, дык трэба, мабыць, выпраўляць саму рэчаіснасць, а не яе адбітак у люстры. Пра што пісаў яшчэ саюзны нам байкапісец Крылоў, параўноўваючы ўладу з дурной малпай, якая не пазнае сама сябе. Магчыма, гэта цяжка ўсведаміць некаторым залішне далікатным знерваваным натурам, прывучаным за пяць гадоў да неабмежаванага падхалімажа і салодкагалосага спявання кішэннага тэлебачання, але ж тыя натуры не павінны сваю сапсаванасць рабіць нейкім эталонам для грамадства. А то што будзе? Сёння, напрыклад, манеры нам дыктуе знерваваны індывідуум, заўтра пачне дыктаваць шалёны, потым – поўны вар'ят. І што, нам таксама прыйдзецца ўсім вар'яцець? Прызнацца, не хацелася б. Але каб прывялося, дык нават і тады сумленная ды незалежная прэса магла б выканаць ратавальную ролю доктара ў поўнай вар'ятні.

І грэх намесніку галавы адміністрацыі Івану Пашкевічу скардзіцца на недзяржаўныя выданні. Нібыта яны не ведаюць меры ў крытыцы існуючага рэжыму. Яны якраз ведаюць, бо стаяць на пазіцыях інтарэсаў дзяржавы і пільнуюць голас народа. Паслухаў бы намеснік галавы, што гавораць пра сённяшнюю ўладу нашыя грамадзяне паміж сабой, цішком, не для высокага начальства! Якая лексіка! Якая экспрэсія! Якія дакладныя характарыстыкі! Часцей трэба ў народ хадзіць інкогніта, гаспадзін Пашкевіч! Канчайце глядзець на жыццё праз акенца персанальнага аўтамабіля! Чытайце газету НАВІНЫ, заахвочвайце яе журналістаў прэміямі, узнагароджвайце медалямі, каштоўнымі падарункамі. Праўда – ваш паратунак. Праўда – ваш настаўнік. Інакш – гамон! Будзеце п'янымі і дурнымі, як казаў некалі ваш шэф.

За петыцыю — у суд

Алег ГРУЗДЗІЛОВІЧ

Пачаліся рэпрэсіі супраць дэпутатаў Вярхоўнага Савета, якія ў панядзелак насілі петыцыю да адміністрацыі прэзідэнта з патрабаваннем знайсці Віктара Ганчара.

Учора ў міліцыю былі выкліканыя выконваючы абавязкі старшыні ВС Генадзь Цярэня, а таксама Сяргей Калякін і Валерый Шчукін. Дэпутатаў абвінавацілі ва ўдзеле ў несанкцыяваным пікеце. Сёння ў першай палове дня ў судзе Ленінскага раёна будуць слухацца іх адміністрацыйныя справы.

Генадзь Цярэня, Сяргей Калякін і Валерый Шчукін вінаватымі сябе не прызнаюць. Яны заяўляюць, што не пікетавалі будынак адміністрацыі прэзідэнта, а адносілі туды калектыўную петыцыю. «Права перадаваць такія петыцыі забяспечанае 40-ым артыкулам канстытуцыі, такім чынам мы нічога не парушалі», — упэўнены лідэр КПБ Сяргей Калякін. ■

ФОТАФАКТ

Фота Ул. ШЛАПАКА

Дочкі Юрыя Захаранкі **Алена** і **Юля** на пікеце за вяртанне свайго бацькі

Пытанне прэзідэнту ад «Зеніта»

Аляксандр СЕРДЗЮКОЎ

Рабочыя магілёўскага завода «Зеніт» накіравалі ліст у адміністрацыю прэзідэнта і ўрад краіны. Яны патрабуюць даць адказ на пытанне «Што для ўладаў важней — проста казаць аб барацьбе з мафіяй і карупцыяй альбо стварыць такія ўмовы, каб чыноўнікам было некарысна гэтым займацца».

Рабочыя да гэтага часу не разумеюць, як, атрымліваючы зарплату ў тры разы большую, чым у рабочых (а ў іх яна не больш 16 мільёнаў), дырэктары завода набываюць усё, што пажадаюць. У лісце прыводзяцца канкрэтныя факты. «Дырэктар завода сп. Амяльчук, які быў зняты ў 1993 годзе, падчас кіраўніцтва прадпрыемствам, набыў кватэру і машыну, пабудаваў лецішча. Наступны дырэктар сп. Казлоў таксама набыў сабе кватэру і машыну. Цяперашні дырэктар Васіль Асіпенка, працуючы з 1995 года, атрымаў кватэру, набыў машыну і гараж, за кошт працы рабочых пабудаваў лецішча. У той жа час каля паловы рабочых не маюць уласнага жылля і жывуць у інтэрнатах».

У той час, калі выходзіў нумар, стала вядома, што магілёўскія гарадскія ўлады падпісалі загад аб звальненні з працы спадара Асіпенкі. Аднак, малаверагодна, што гэты крок паспрыяе выплаце запазычанасцяў па зарплаце, бо экспартныя паказанні прадпрыемства за восем месяцаў выкананы на 48 адсоткаў у параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года. Рабочыя заявілі, што, калі ў бліжэйшы час ім не выплацяць зарплату, яны пойдуць на бестэрміновы страйк. ■

АКЦЫЯ ПРАТЭСТУ

Сёння па рэспубліцы чакаецца аднадзённая забастоўка прадпрымальнікаў

Рыгор БУЯН

Сёння, 22 верасня, на Беларусі чакаецца аднадзённая папераджальная забастоўка дробных прадпрымальнікаў. Пра гэта заявіў старшыня рэспубліканскага стачкама, старшыня прафсаюза рынка «Южный» з Гродна Валерый Леванеўскі. З яго слоў, сёння не павінны працаваць да 80% рынкаў рэспублікі і забастоўка ахопіць усе абласныя цэнтры, за выключэннем хіба што Гомеля, дзе кіраўніцтва стачкама фізічна і фінансава не паспела правесці належную работу.

Яблыкам разладу паміж прадпрымальніцтвам рэспублікі па-ранейшаму з'яўляецца прэзідэнцкі дэкрэт № 14, па якім праваахоўныя органы маюць права без суда канфіскоўваць тавар пры адсутнасці пэўных папер. Нарада, якая прайшла 8 верасня у віцэ-прэм'ера Генадзя Навіцкага з удзелам прафсаюзаў, як лічыць В.Леванеўскі, не прынесла ніякага плёну: «дэкрэт дзейнічае ў поўным аб'ёме, і ў любы момант можа пачацца канфіскацыя тавару».

Валерый Леванеўскі ўжо заявіў пра падтрымку акцыі ФПБ 30 верасня, пра рыхтуемыя акцыі ў кастрычніку. Калі прапановы дробных прадпрымальнікаў не будуць прынятыя — яны плануюць з лістапада цалкам спыніць работу. ■

ЗАМЕЖНАЯ ПАЛІТЫКА

И на том спасибо?

Роман ЯКОВЛЕВСКИЙ

В Брюсселе прошли переговоры между представителями Беларуси и Еврокомиссией. Предметом разговора стали вопросы, касающиеся пролонгации соглашения с ЕС о торговле текстильными изделиями. Белорусская сторона очень хотела бы увеличить в два раза квоту на продажу текстиля. Белорусскую делегацию возглавлял заместитель министра иностранных дел Валерий Садоха.

Как и следовало ожидать, добиться положительного решения по этому вопросу МИДу не удалось. Как, впрочем, и отмены антидемпинговых санкций ЕС в отношении некоторых белорусских товаров. В частности, санкций на импорт хлористого калия. Тем не менее, начальник управления регулирования внешней торговли МИД Вадим Ламков считает прошедшие в Брюсселе переговоры успешными хотя бы потому, что удалось добиться решения Еврокомиссии о пролонгации до 2003 года включительно соглашения о торговле текстильными изделиями. Такой результат можно считать успешным на фоне того, что Украине аналогичное соглашение, по словам В.Ламкова, продлено не было.

Кроме того, в ходе сложных переговоров, белорусской стороне было заявлено о том, что Еврокомиссия в принципе готова пойти на увеличение объема квот для Беларуси, но при определенных встречных уступках. Имеется ввиду снижение импортных пошлин для ввоза в Беларусь текстильных изделий стран ЕС.

К успеху прошедших переговоров с Еврокомиссией ее минские участники относят и то, что на них никаких политических вопросов не обсуждалось. Раньше, при рассмотрении экономических вопросов, в Брюсселе постоянно ссылались на известное постановление ЕС от 15 сентября 1997 года, последовавшее в ответ на дроздовский скандал. ■

АНЕКДОТ НУМАРА

— Дяденька, гексогенчику не найдётся?
— Мальчик, 100 килограммов устроит? Только чур самовывоз...
— Зачем самовывоз? Прямо на месте и взорвём.

Да «Марша свабоды» засталося 24 дні

Бясконцае катаванне

Алесь ДАШЧЫНСКІ

Былы старшыня праўлення Ашчаднага банка Рэспублікі Беларусь Уладзімір Хілько зноў трапіў у турэмную бальніцу. Як мы ўжо паведамлялі, пасля вынясення прысуду экс-банкіра, які знаходзіўся на лячэнні ў турэмнай бальніцы, перавялі ў следчы ізалятар на вуліцы Валадарскага ў Мінску. Інваліда другой групы, які пакутуе ад шэрагу сур'ёзных хваробаў, пасадзілі ў камеру на трох зняволеных. Аднак у ізалятары Уладзімір Хілько пратрымаўся крыху больш за суткі. Пасля вострага сардэчнага прыступу экс-банкіра зноў перавезлі ў турэмную бальніцу пад нагляд урачоў, дзе яму зрабілі кардыяграму і паклалі пад капельніцу. ■

Ураду не ўдасца задобрыць прафсаюзы павышэннем «мінімалкі»

Рыгор БУЯН

Савет міністраў, відавочна, спрабуючы разрадзіць надзвычай напружаную сацыяльна-эканамічную сітуацыю ў грамадстве, выдаў пастанову пра павышэнне «мінімалкі».

Такім чынам з 1 кастрычніка мінімальная зарплата складзе 1 мільён 450 тысяч рублёў, а тарыфная стаўка першага разраду вырасце да трох мільёнаў. Гэта ўжо трэцяе па ліку павышэнне «мінімалкі» за 1999 год. Няма ніякіх сумненняў, што гэтай падачкай улады спрабуюць задобрыць народ. 30 верасня, як вядома, ФПБ плануе вывесці на вуліцы рабочых, каб дабівацца паляпшэння жыцця. Нягледзячы на забарону Мінгарвыканкама на правядзенне шэсця, прэзідыум Савета ФПБ у панядзелак вырашыў працягваць падрыхтоўку да акцыі. Мінімальны заробак узрастае ўсяго на 450 тысяч, а тарыфная стаўка першага разраду і таго менш – прыкладна на 100 тысяч. У цяперашніх умовах гэта мізэр, які ніякім чынам не мяняе сітуацыю, лічыць старшыня прафсаюза АСМ Аляксандр Бухвостаў. Ён назваў ідыятызмам увязванне забароны шэсця з унутранымі праблемамі Расіі — гэта зроблена з мэтай не дапусціць пратэсту рабочых. Аднак акцыя 30 верасня пройдзе ў любым выпадку. Цяпер важна не столькі месца правядзення акцыі, колькі вывесці на вуліцу як мага больш людзей. ■

ПАРТЫІ

З'ездаў БНФ будзе два

Алесь ШМЯЛЁЎ

Звесткі аб мяркуемым «правільным» з'ездзе БНФ, які будзе праводзіць «пазьнякоўская» частка Фронту, аб якіх пісалі НАВІНЫ яшчэ 2 тыдні таму, — пацвердзіліся.

Як паведаміў былы сакратар Управы БНФ Анатоль Крываротт, якога апошні Сойм зняў з гэтай пасады, з'езд партыі пачне працу 26 верасня а 10-ай гадзіне раніцы. Месца правядзення з'езда арганізатарамі замоўчваецца. Цікава, што Сойм большасцю галасоў прыняў рашэнне праводзіць агульны з'езд партыі і руху 30—31 кастрычніка, але «пазьнякоўцы» лічаць, што гэтае рашэнне непраўамоцнае. ■

КРЫМІНАЛ

«Санітар» для кабет

Аляксандр СЕРДЗЮКОЎ

У Быхаве пачаўся працэс над Міхаілам Баблавым, які на працягу апошніх чатырох гадоў забіў чатырох жанчын. Мясцовы Чакаціла сваю віну амаль не прызнае і з гонарам заяўляе, што ён быў санітарам, бо забіваў толькі распусных жанчын.

Як стала вядома, прычынай забойства ў асноўным былі адмовы жанчын у прадастаўленні сексуальных паслугаў. Магчыма, выгляд Баблова адпуджваў, магчыма, жанчыны былі не ў стане, але факт застаецца фактам. Жанчыны прыходзілі дзяліць з ім бутэльку гарэлкі, але не згаджаліся на ложак. У выніку ў 1994 годзе сякерай была забітая першая жанчына, у 1997—1998 тым жа шляхам яшчэ дзве. Чацвёрты выпадак, пры дапамозе ўдушэння, быў апошнім для быхаўскага «санітара» – ён трапіў за краты. Цяпер над ім адбываецца суд. ■

НАЗІРАЛЬНІК

Паша ды Саша, або Беларус на расійскай службе

Канстанцін СКУРАТОВІЧ

Было такое, што беларускі нацыяналіст Славамір Адамовіч зашываў сабе дратвай рот на мітынгу ў знак пратэсту супраць уціску свабоды друку і за свабоду журналіста расійскага тэлебачання Паўла Шарамета.

Пад той час Шарамет як журналіст і грамадзянін дасягнуў вышынь сваей папулярнасці. Па дадзеных сацыялагічных апытанняў, асабліва сярод моладзі, яго рэйтынг супернічаў з рэйтынгам самога прэзідэнта. На імідж Шарамета працавалі ўсе, у першую чаргу «нячэсныя» журналісты, але больш за ўсіх шчыраваў сам А.Г., які, утрымліваючы за кратамі шэраговага тэлеаглядальніка ОРТ, літаральна ляпіў з яго вобраз велікамучаніка за справу беларускай дэмакратыі.

Урэшце рэшт, ці сам прэзідэнт пра гэта здагадаўся, ці яму падказалі людзі з атачэння, ці наогул так скляліся абставіны, але дзея, што выглядала, як трагедыя, скончылася як фарс. Павел атрымаў нейкае ўмоўнае пакаранне і, як можна было бачыць, гэтым фактам цалкам задаволіўся. Людзі, што ўдзельнічалі ў пікетах і мітынгах у яго абарону, чакалі ад яго большага, але гэта іх справа. Урэшце рэшт, каму толькі не прапанавалі ў нас ролю вызвалівальніка нацыі. А тут такая спакуса, чалавек вядомы і ў Беларусі, і ў Расіі...

На жаль, «фігурай уплыву» Шарамет ніколі не быў і да гэтага не імкнуўся. Ён быў і ёсць прафесійны журналіст, якому больш за ўсё клопатна ад таго, як ён выглядае ў эфіры, наколькі яго матэрыялы падабаюцца публіцы і наймальніку. Гэта з'ява цалкам нармальная, і ацэньвацца яна можа толькі з кольканага боку: больш гэтага прафесіяналізму ці менш. Але ўсё адносна. Каб стаць знакамітым у Беларусі, вялікіх намаганняў не трэба, і Паша іх не рабіў. Навошта, калі агульны фон занадта невыразны. Да таго ж і патрабаванні ў наймальніка (ОРТ) да сваіх правінцыйных кадраў, як гэта выглядае звонку, дастаткова памяркоўныя. Трохі дэмакратызму, трохі імкнення да незалежнасці, відавочныя, але без надрыву, праявы прыхільнасці да старэйшага брата. Ды наогул, сваіх «зорак» і ў Астанкіна хапае.

Таму нічога дзіўнага ў тым, што апальнага ў Беларусі Шарамета Астанкіна прыняла ў свае лона, што ён гэтым задаволіўся, няма. Бо ён журналіст, а не палітык. Таму рэпартажы Паўла з расійскай правінцыі заўжды выклікалі ў мяне прыкладна такі ж інтарэс, як гульня Алейнікава ці Гоцманава ў складзе зборнай СССР. Бо наш, тутэйшы, а як прабіўся. І, як маці некалі казала, крый Бог, каб быў горшы за людзей.

«Сваім» мы схільны дабаўляць вагі, прыкладна так, як гэта робіць селянін адносна ўласнага кабанчыка. Але ж Шарамет не наш. Калі ўпершыню ў суботнім «Часе» я пачуў з яго вуснаў выразы кшталту «наши федеральные войска», «война на Кавказе потребует от нашей страны...», то відавочным стала тое, аб чым даўно дагадваўся, але верыць не хацеў. Калі «наши войска», то мусіць і грамадзянства (пашпарт) у нашага героя ўжо іншае.

Дадам, што асабіста не знаёмы з Шараметам, увогуле, амаль «не тусуюсь», таму ў ацэнках магу быць цалкам свабодным. Узровень прафесіяналізму Шарамета яскрава праявіўся ў мінулую суботу, калі па задумцы рэжысёра Паўлу давялося абмяркоўваць расійскія рэчаіснасці з Сашам Няўзоравым. Калі прыгадаць рэпартажы апошняга з Вільнюскага тэлецэнтра, то ён таксама схільны дзяліць людзей на «нашых» і «ненашых», але яго тэмперамент і прафесіяналізм дазваляе яму быць вельмі суб'ектыўным, гэта значыць самастойным у тым, што тычыцца крытэрыяў выбару. Таму, калі яму ў апаненты падсунулі «нашага» Паўла, усё, што Няўзараў змог сказаць, гэта адзначыць яго бясконцую наіўнасць.

Але ў тым, што тычыцца побыту, Шарамет не столькі наіўны, колькі цвярозы. У гэтым ён падобны да большасці электарата, які б хацеў, каб усё было, як было, а заробак атрымоўваць у расійскіх грошах. Вядома, добрых. Павел не лідэр грамадскай думкі, але і не шэраговы «электаратчык». Таму, мусіць, палічыў ён, калі нельга такім чынам інтэгравацца ўсім, то трэба інтэгравацца персанальна. Маўляў, быць першым на Беларусі добра, а ўсё ж «наіўным» у Маскве за добрыя грошы лепш.

Гэтым ён адрозніваецца і ад Няўзорава, і ад другога «Сашы», якія імкнуцца быць лідэрамі і там, дзе яны ёсць, і там, дзе іх пакуль няма. Уласна так заўжды бывае: і сярод «нашых», і сярод «ненашых» ёсць ігракі, якія рвуцца да чужых варот, ломячы рукі-ногі сабе і сапернiку, а ёсць хлопчыкі, што падаюць ім мячыкі. Як той казаў, і нашым, і вашым. Дабавіць да гэтага нечага... ■

ПЕРАМОЎНЫ ПРАЦЭС

Game over

Окончание. Начало на стр 1.

Finita la comedia

Лицемерие парализовало волю страны. Сегодня все вынуждены что-то имитировать: Лукашенко делает вид, что ведет переговоры с оппозицией; министр иностранных дел Латыпов убеждает Запад в том, во что сам не верит; вертикальщики имитируют работу, а народ как бы живет. Хватит фарисейства!

Лукашенко не нужны переговоры ради улучшения жизни «отребья». Они нужны лишь для легитимизации его власти и возможности получить хоть какие-то деньги для продолжения своей спортивной карьеры. Он должен объявить гражданам Беларуси, что строит тоталитарное полицейское государство. Тогда станут логичными исчезновения людей в стране, нищенские зарплаты, отсутствие продуктов и бензина.

Объединенная оппозиция должна признать, что переговорный процесс провален властями. И не надо больше кивать на Запад и говорить, что Евросоюз и США заинтересованы в этих переговорах, а, следовательно, мы должны продолжать пытаться налаживать диалог. Мы никому ничего не должны, кроме своих детей, жен, родителей. Мы должны позаботиться о том, чтобы обеспечить им нормальную жизнь — жизнь в покое и достатке.

Не хотелось бы слышать в свой адрес упреков в том, что торпедирую переговорный процесс и хочу сорвать диалог. Я сам двумя руками за диалог. Но за **диалог**, а не за выслушивание монолога из уст человека, который не отдает отчета своим словам и действиям.

До сих пор Лукашенко не пошел даже на малейший компромисс: ни один из политзаключенных не освобожден, на телевидение допущена лишь «яблочница» Ольга Абрамова, не принимающая участия в переговорном процессе, исчезновения политиков не прекратились, массовые акции практически не разрешены. Прекратив имитацию переговорного процесса, объединенная оппозиция сможет продемонстрировать своию силу и трезвомыслие. Александр Лукашенко вышел на финишную прямую своей политической карьеры, и не стоит отвлекать его пустыми разговорами от этой гонки. Очень скоро он сможет убедиться, что в Беларуси живет не «отребье», а граждане своей страны. ■

ГРАМАДСТВА

Домашняя экономика, или Машина времени с задним ходом

Сергей КОНСТАНТИНОВ

В нашей стране насчитывается 3.612.200 семей, из которых 6.000 семей ежеквартально обследуются минстатом на предмет доходов и расходов. Семьи для обследования выбираются с помощью ЭВМ, поэтому каждая семья имеет равную возможность попасть в число обследуемых. И, как считают статистики, полученные таким образом данные можно считать данными о всех семьях, проживающих в Беларуси.

На что уходят деньги?

Основная статья расходов — продукты питания — на их приобретение средняя семья во II квартале текущего года расходовала 59% своих потребительских расходов, еще 1,4% было затрачено на общепит. Таким образом, в среднем «на желудок» расходуется более 60% содержимого семейного кошелька. В среднем каждая семья на эти цели тратила 13,1 млн. рублей в месяц, из 21,6 млн. рублей потраченных на потребительские нужды.

Если принять среднюю величину потребительских расходов за 100%, то в городской местности они составили 116%, в том числе в Минске — 139%, в больших (свыше 100 тыс. населения) городах — 115%, в малых городах —103%, в сельской местности — 67%. Соответственно на питание средняя сельская семья расходовала 56% средств городской семьи и 47% от той суммы, которую на эти цели могла израсходовать средняя столичная семья.

Второй по значению статьей семейных расходов является приобретение одежды и обуви: в среднем на эти цели каждый месяц во II кв. семья расходовала 2,7 млн. рублей (12,5% всех потребительских расходов). Таким образом, на приобретение всего остального, что несколько выходит за пределы потребностей выживания, остается не много. Например, на товары культурно-бытового назначения в среднем ежемесячно уходило немногим более 1 млн. рублей, суммы, за которую не купишь даже табуретку, не говоря уже о холодильнике, телевизоре или новом диване.

Есть минимум и минимум

Питание — это единственная статья, по которой имели расходы все семьи. А вот одежду и обувь в течение квартала не приобретали около 40% семей, около 35% не покупали предметы личной гигиены, более 60% не тратили деньги на культурно-развлекательные и рекреационные цели, 97% не покупали мебели.

Помимо бедности населения, эти цифры свидетельствуют о чрезвычайной узости внутреннего потребительского рынка, которая делает весьма туманными перспективы развития промышленности и сферы услуг. Для сравнения: доля расходов на питание, включая общественное, в развитых странах колеблется от 1/10 (США) до 1/5 (Япония).

Деление семей на так называемые квинтильные (20%-ные) группы по уровню денежного расхода показало, что в низшей группе потребительские расходы составили в среднем на семью в месяц 6,9 млн. рублей, в высшей — 54 млн. рублей. Половина семей располагала ресурсами менее, чем 9,6 млн. рублей на члена семьи в месяц, 27,5 % — менее 7 млн. рублей, 3/4 — имели менее 14 млн. рублей на человека.

Эти цифры нуждаются в комментариях, поскольку в последние годы было сделано много, чтобы рядовой обыватель не смог разобраться во всех этих «минимумах». Так, прожиточный минимум — это минимальный набор материальных благ и услуг, необходимых для обеспечения жизнедеятельности человека и его здоровья. Минимальный потребительский бюджет (МПБ), нормативный показатель для оценки уровня жизни населения. МПБ представляет собой стоимость минимально необходимого набора продуктов питания, одежды, обуви, предметов длительного пользования и услуг, которые требуются каждому члену семьи из 4-х человек (мужа, жены, 13-летнего мальчика и 7-летней девочки). Такая семья в мировой практике считается эталонной при расчете показателей, характеризующих простое воспроизводство населения.

Как можно заметить, простое воспроизводство населения предполагает, что семья имеет достаточно средств для обеспечения здорового образа жизни взрослым и детям, для удовлетворения не только их материальных, но и социо-культурных потребностей. То есть деньги должны быть и для нормальной жизни, и для отдыха, и на обеспечение семьи комфортабельными бытовыми условиями, и что-то должно оставаться на случай форс-мажорных обстоятельств, например, болезни. По этой причине МПБ еще называют бюджетом минимального достатка или прожиточным минимумом, или чертой бедности. В 1990 г. эту черту определяли 100 рублей на члена семьи в месяц, ниже ее проживало 1/3 населения Беларуси. В связи с инфляцией стоимость МПБ в дальнейшем стремительно росла, реальная зарплата, напротив, сокращалась. Поэтому численность бедных нарастала, и в ноябре 1998 г. уже 83% населения Беларуси имели доход ниже МПБ, то есть жили ниже черты бедности. Таким образом, социальные последствия экономической политики властей оказались явно неприглядными. Поэтому для смягчения впечатления Минтруд ввел поправку, установив, что черта бедности находится на уровне 2/3 МПБ. Новая методология дала моментальный статистический эффект: официальная численность бедных в 1998 г. снизилась с 83% до 27% от всего населения.

Но наш законодатель не спит в шапку. В нынешнем году принят закон о прожиточном минимуме, согласно которому его величина рассчитывается Минтрудом. В среднем за месяц во II квартале прожиточный минимум составлял 9,4 млн. рублей, а МПБ немного превышал 13 млн. рублей. Поэтому, как хотите: если считать по первому «минимуму», то бедных у нас менее половины, если по второму, то почти 3/4 всего населения.

Удивительное не в том

В мире растет разрыв между богатыми и бедными странами: в 1820 г. соотношение по

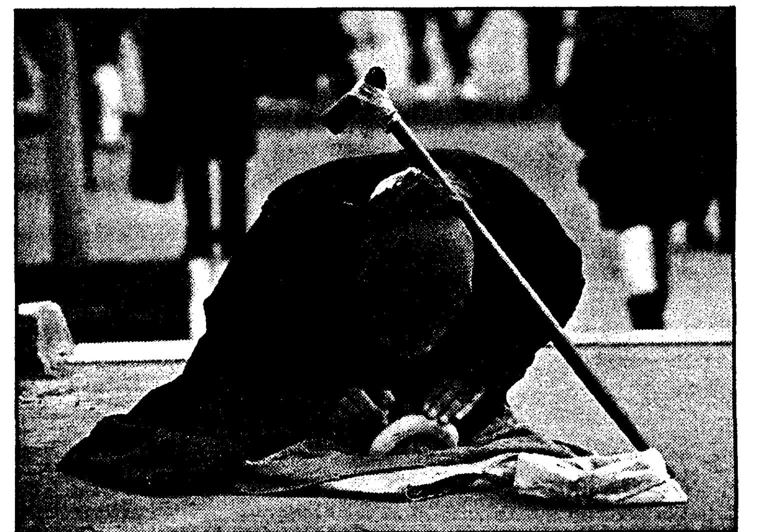

располагаемым ресурсам между ними составляло 3:1, в 1913 г. — 11:1, в 1973 г. — 44:1 и в 1992 г. — 72:1. «Но еще более удивительно, — сказано в Докладе ПРООН о развитии человека за 1999 г., — что англичане в 1820 г. имели доходы, в шесть раз превышающие доходы эфиопцев в 1992 г.!» В то же время многие страны догоняли самые развитые. В Японии, например, доходы составляли 20% от доходов США в 1950 г. и 90% — в 1992 г.

Если использовать цифры для иллюстрации нашей истории (при советской власти, например, прием, когда сравнивалось современное производство тракторов с уровнем 1913 г., был самым обычным), то удивление не будет границ. Ведь, в конце-концов, даже тонна цемента не заменит килограмма колбасы! Так вот, в настоящее время среднедушевое потребление мяса и мясопродуктов по РБ составляет 3,9 кг в месяц, или около 47 кг в год. Это — 62% от показателя 1990 г. и 74% от показателя 1994 г. Но не в этом самое удивительное. Оказывается, что в сельской местности среднедушевое потребление мяса и мясопродуктов составляет 3,1 кг в месяц, или около 37 кг на человека в год.

Много это или мало? В 1830 г. производство мяса на душу населения в России составляло 30 (!) кг. И это без учета сала и субпродуктов (в нашей статистике учитывают все), без учета «улучшения» мясных изделий разного рода добавками, благодаря которым сваренные сосиски напоминают картофель с особо высоким содержанием крахмала. Короче говоря, мы действительно не идем по пути цивилизованных народов. И может быть не столько потому, что это соответствует стратегическим планам наших властей, столько потому, что наша экономика — это машина времени, у которой есть только один ход — задний. Это удивительное изобретение пытливого ума. ■

РАЗМОВА

«Отныне права психически больного может ограничить только суд»

Татьяна НОВИКОВА

С 1 июля этого года в Беларуси вступил в действие новый закон «О психиатрической помощи и гарантиях прав граждан при ее оказании». Наш корреспондент встретился с одним из разработчиков этого закона, председателем Белорусской психиатрической ассоциации, профессором Романом Александровичем ЕВСЕГНЕЕВЫМ и попросил его ответить на наши вопросы.

— Какое значение имеет этот закон для наших граждан?

— Такой закон принят в Беларуси впервые. Психиатрия — это такая специфическая область в медицине, которая может ограничить права и свободы человека. Эти права даны ему Конституцией и являются общечеловеческими. Однако в прежнее время, когда закона в этой области не было, психиатрией можно было злоупотребить, использовать ее в различных целях, в том числе и по социальному заказу.

В Советском Союзе до 1994 года закона о психиатрической помощи никогда не было. Психиатр руководствовался приказами министерства здравоохранения, ведомственными и подведомственными актами, инструкциями и так далее. В конце 80-х, когда началась перестройка, стало очевидно, что злоупотребления психиатрией, которые к тому времени стали известны широкой общественности, стали возможными в том числе из-за отсутствия закона. Ведомственная инструкция известна врачам, но не гражданам, ее нельзя оспорить в суде, обсудить и переписать.

После распада Союза, когда общество узнало о тех злоупотреблениях в области психиатрии, которые происходили в советское время, в России подняли вопрос о таком законе. Ни для кого не тайна, что были процессы, связанные с диссидентами и так далее. Россия стала первой, из бывших советских республик, где появился такой закон, и это связано с деятельностью правозащитного движения, активностью общественности и прессы.

— Были ли в Беларуси широко известные случаи злоупотребления психиатрией?

— В Беларуси не было таких, как в России, широко известных случаев преследования за инакомыслие при помощи психиатрии. Однако потом и здесь пришли к выводу о нужности такого закона.

— Кто авторы законопроекта?

— Проект был составлен рабочей группой Белорусской психиатрической ассоциации. В том числе главный психиатр страны Павел Рынков, главврач республиканской психиатрической больницы Александр Зорко, главный судебный психиатр минздрава Василий Савченко и другие. В общем, это руководители учреждений, люди с административным опытом, преподаватели и научные работники.

Много времени ушло на согласование законопроекта с министерствами и ведомствами: Верховным судом, министерством юстиции, министерством внутренних дел, министерством иностранных дел, министерством здравоохранения и другими. Важно было найти компромисс между сторонниками либерального закона, который давал бы больше прав гражданам, и сторонниками запретительного закона, который давал бы больше возможностей психиатру.

— Вы ориентировались на международные нормы?

— Да, существуют международные стандарты по психиатрическому законодательству, но они носят рекомендательный характер. Мы опирались на российский закон: я должен сказать, что он хорош и прогрессивен.

— Как выглядит процедура принудительной госпитализации и лечения, то есть ограничение основных свобод, в соответствии с новым законом?

— Для того, чтобы принудительно госпитализировать человека, должны соблюдаться два условия: он должен быть психически болен и должен представлять собой опасность для окружающих.

Раньше процедура регламентировалась ведомственной инструкцией, которую гражданин не знал, и поэтому не мог судить, правильно ли она используется. Собиралась комиссия врачей и решала вопрос о принудительной госпитализации. Теперь принудительно госпитализировать можно только по решению суда, после психиатрического освидетельствования. Более того, опасность для окружающих должна быть доказана, нужны свидетели и фактический материал. Затем суд по месту нахождения лечебного учреждения должен рассмотреть факт принудительной госпитализации и его санкционировать.

— А кто в суде представляет интересы пациента?

— Интересы больного могут представлять адвокаты либо родственники. Но важно, что теперь гражданские права психически больного человека ограничиваются по решению суда. Просто так их нарушить нельзя. Принудительное лечение также назначается судом, если человек болен и совершил правонарушение, которое попадает под УК. Суд назначает психиатрическую экспертизу и в случае болезни отправляет подсудимого на принудительное лечение. Если же человек просто вызывает недовольство окружающих своими странностями, это не может служить основанием для принудительной госпитализации, а уж лечения тем более.

— В законе «О психиатрической помощи» есть статья 19, где государство создает лечебно-производственные предприятия для трудовой терапии людей, страдающих психическими расстройствами, а также спец ПТУ. Не значит ли это, что человек может быть помещен в такое заведение без его согласия?

— У нас государственная медицина и психиатрия, поэтому такие учреждения создает государство. Но это не значит, что подростка с трудным поведением туда обязательно поместят. Частично эта процедура оговаривается законом, в остальном ее будут определять подзаконные акты.

— Ваша Ассоциация собирается курировать этот процесс?

— Мы можем вырабатывать свои рекомендации, например, список противопоказаний для учебы, военной службы и так далее, но как будут приниматься нормативные акты — это дело каждого ведомства. Это уже выходит за рамки нашего влияния.

Я бы хотел заметить, что этот закон содержит важный пункт — диагноз психического расстройства должен быть поставлен по международно принятым стандартам. Но не по социальному заказу или субъективным представлениям психиатра. Сегодня в мире действует международная классификация, принятая ВОЗ, там точно описаны все критерии. Я бы хотел подчеркнуть, что действует закон презумпции психического здоровья — пока не доказано, что человек болен, он считается психически здоровым. ■

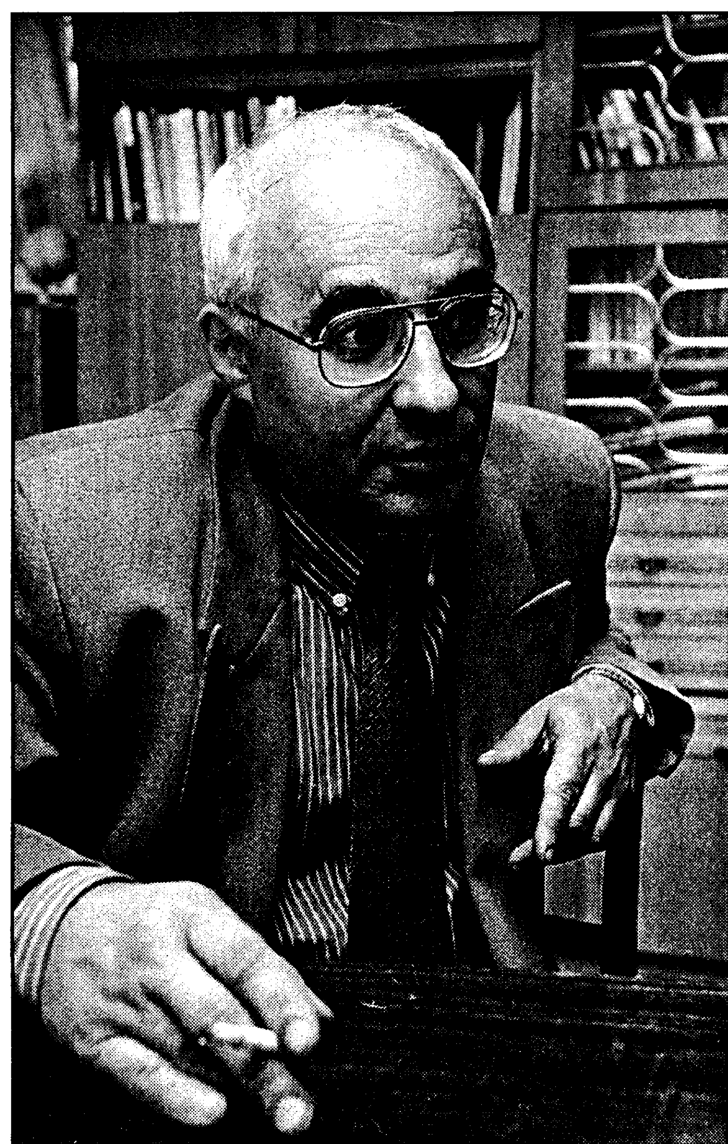

Фота Ул.ШЛАПАКА

Роман Евсегнеев

КНІГАРНЯ

Як стаць тэрарыстам?

Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

Як увогуле людзі становяцца на гэты слізкі шлях? Такія пытанні часта турбуюць людзей, якія чуюць пра чарговы выбух недзе ў Маскве ці Лондане. Вядомы брытанскі журналіст Сайман Рыў вырашыў адказаць на гэтае пытанне на прыкладзе «тэрарыста нумар адзін» у свеце — саудаўскага мільярдэра Усамы Бін Ладэна.

У сваёй кнізе «Новыя шакалы», якая ўчора пачала прадавацца ў кніжных крамах Вялікабрытаніі, Сайман Рыў сабраў шмат інфармацыі пра Бін Ладэна. У прыватнасці, сенсацыйна гучыць тое, што Бін Ладэн рыхтаваў замах на прэзідэнта ЗША Біла Клінтана.

У аснову кнігі лёг цэлы шэраг размоваў брытанскага журналіста са сваякамі Усамы Бін Ладэна, а таксама з супрацоўнікамі ЦРУ, ФБР і іншых заходніх спецслужбаў. Шэраг важных дакументальных матэрыялаў Сайман Рыў атрымаў асабіста ад былога прэм'ер-міністра Пакістана Беназір Бхута.

Паводле дадзеных журналіста, Бін Ладэн з'яўляецца завадатарам сакрэтнай міжнароднай тэрарыстычнай арганізацыі «Каіда», якая ставіць мэтай знішчэнне заходняй цывілізацыі. Ён абапіраецца на афганскіх і пакістанскіх баевікоў, якія атрымоўваюць істотнае грашовае ўтрыманне.

Да тэрарыстычнай дзейнасці Бін Ладэна прывёў комплекс няпоўнавартасці і крыўда ў дачыненні да старэйшых братоў, адзначае С.Рыў. Вядомы ў Бейруце сваім п'янствам і захапленнем прастытуткамі, Бін Ладэн проста зайздросціў сваім старэйшым братам, якія атрымалі асноўны капітал уплывовай саудаўскай сям'і. Крыўды на сваякоў яго прывялі да ідэі аб помсце. Такім чынам на свет з'явіўся бязлітасны тэрарыст, які сее смерць па ўсім свеце.

Аўтар кнігі сцвярджае, што менавіта Бін Ладэн стаіць за сапраўдным тэрорам у Алжыры, дзе на працягу некалькіх гадоў запар невядомыя бандыты выразаюць цэлыя вёскі і сёлы. Выбух у будынку міжнароднага гандлёвага цэнтра ў Нью-Йорку, падрыў амерыканскіх амбасадаў у Танзаніі і Кеніі, арганізацыя «дагестанскай кампаніі» — таксама на ягоным сумленні. Бін Ладэн таксама планаваў наладзіць выбух на стадыёне падчас футбольнага матча ў Лондане.

Такім чынам, Бін Ладэн з'яўляецца прадстаўніком новага пакалення міжнародных тэрарыстаў, якія з лёгкасцю плануюць масавыя забойствы. Апошнім часам стала вядома, што Бін Ладэн абвясціў «святую вайну» Індыі. ■

СПОРТ

Вяргеенка падаў у адстаўку

Аляксей ШЫДЛОЎСКІ

Дзве важкія падзеі адбыліся ў беларускім футболе. Спачатку прэзідыум Беларускай федэрацыі футбола зацвердзіў прапанову, якая даўно мусіравалася ў спартыўнай прэсе, аб скарачэнні вышэйшай лігі з 16 да 14 камандаў. Пераходным стане чэмпіянат-2000.

Другая навіна магла б прэтэндаваць на сенсацыйнасць, калі б гэта здарылася на паўгода раней. Цяпер жа тое, што галоўны трэнер беларускай футбольнай зборнай Міхаіл Нікіфаравіч Вяргеенка падаў у адстаўку, нікога не здзівіляе. Абсалютна бяздарна праведзены адборачны цыкл гульняў да чэмпіянату Еўропы даваў падставы для такога кроку. Аднак федэрацыя футбола адстаўку Вяргеенкі не прыняла. ■

Лукашэнку абсвісталі тысячы людзей

Алесь ПАЎЛОВІЧ

Гэта адбылося на стадыёне «Дынама», падчас развітальнага матча Сяргея Алейнікава. На поле ўжо выйшлі сімвалічныя сапернікі — мінскае «Дынама» — чэмпіён СССР 1982 года і зборная СССР тых часоў. Пакуль Кандрацьеў, Гоцманаў, Дзям'яненка, Міхайлічэнка, Радзёнаў, Чывадзе ды іншыя футбалісты зорнай россыпі 80—х гадоў трэніраваліся на полі, герой дня Сяргей Алейнікаў зрабіў на шэрым лімузіне ганаровы круг вакол футбольнага поля і выйшаў да мікрафона павітацца з публікай. Ягоная першая рэпліка — слова ўдзячнасці аматарам за любоў і адданасць — была сустрэта громам авацыяў, а вось далей адбылося нешта незвычайнае для падобных мерапрыемстваў. Калі славуты футбаліст пачаў у стылі брэжнеўскіх часоў выказваць падзяку асабіста Лукашэнку за дапамогу ў арганізацыі сустрэчы, трыбуны адказалі грабавым маўчаннем, а дзе-нідзе і свістам. Сяргей, які за пражытыя ў Італіі гады яўна крыху адарваўся ад нашых рэаліяў, відаць, не зразумеў, у чым справа, і вырашыў пераканаць публіку. «Але гэта сапраўды так», — няўпэўнена заўважыў Алейнікаў і пачуў у адказ яшчэ мацнейшы свіст і смех.

Свята пайшло далей, і больш ніхто Лукашэнку не ўзгадваў. Тым больш, што сам ён на матч не прыехаў, хаця напярэдадні ўсе неабходныя падрыхтаванні для такога візіту былі праведзеныя. Версіяў, чаму Лукашэнка не з'явіўся на «Дынама», дзе збіраўся выйсці на поле разам з беларускай камандай, потым гучала некалькі: змагаўся з тэрарыстамі, шукаў дэфіцытны бензін, складаў чарговую дамову з Расіяй. Але, здаецца, больш верагодна іншая, самая простая версія: Лукашэнка папросту забаяўся, што яго абсвішчуць і абсмяюць, калі ён выйдзе на поле разам з сапраўднымі футбольнымі кумірамі. ■

© НАВІНЫ. Спасылка на газету НАВІНЫ абавязковая. Рэдакцыя можа не падзяляць меркаванні аўтараў, публікаваць артыкулы дзеля палемікі. Адрас: г.Мінск, пр-т газеты «Известия», 8-173. Пасведчанне аб рэгістрацыі № 996
Выдаецца з 16 студзеня 1998 г. В.а. галоўнага рэдактара і заснавальнік Павел Жук. Выдавец — рэдакцыя газеты НАВІНЫ. Адрас для карэспандэнцыі: 220034, г. Мінск, вул. З.Бядулі, 6-47. Тэл./факс: 236-89-40.
E-mail: NPSvaboda@irex.minsk.by Надрукавана на паліграфічнай фабрыцы «Чырвоная зорка» (г.Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3) Заказ 601 Нумар падпісаны ў друк 21/09/99 (15:00) Наклад — 16.930